

POSTANOWIENIE

Dnia 8 czerwca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. S.

przeciwko Miejskiemu Przedsiębiorstwu Komunikacyjnemu Sp. z o. o. w C.

skarga o wznowienie postępowania w sprawie IV 1 Pa 1.../06 o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 czerwca 2011 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w C.

z dnia 30 grudnia 2010 r.,

1. Oddala zażalenia,

2. Zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w C. na rzecz adwokata M. K. kwotę 120 zł powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2010 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił skargę powoda o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa A. S. przeciwko Miejskiemu Przedsiębiorstwu Komunikacyjnemu Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w C. o przywrócenie

do pracy oraz o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy, zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 września 2006 r.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy wskazał, że na mocy art. 401 pkt 2 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana, bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe. Zgodnie z art. 407 § 1 k.p.c. skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

Powód uczestniczył w rozprawie apelacyjnej, która odbyła się w dniu 13 września 2006 r. Na rozprawie tej ogłoszono wyrok. Po tej dacie wyrażał niezadowolenie ze sposobu pełnienia funkcji przez pełnomocnika z urzędu, czemu dał wyraz już w piśmie z dnia 1 grudnia 2006 r., poruszając następnie kwestie dotyczące odmowy złożenia skargi kasacyjnej w piśmie z dnia 4 grudnia 2006 r. Sąd podkreślił, że początek biegu terminu określonego w art. 407 § 1 k.p.c. wyznacza dzień, w którym strona w sposób wiarygodny dowiedziała się o okolicznościach stanowiących podstawę wznowienia. Jeżeli podstawę wznowienia stanowi pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji, początek biegu terminu do wniesienia skargi wyznacza dzień dowiedzenia się przez stronę, jej organ lub przedstawiciela ustawowego o wyroku. W związku z powyższym termin trzymiesięczny należy liczyć od daty rozprawy apelacyjnej z dnia 13 września 2006 r., podczas której ogłoszono wyrok, a na której obecny był skarżący. Termin ten został zatem przekroczony.

Ponadto Sąd wskazał, iż nienależyte wykonywanie obowiązków procesowych przez adwokata z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania, polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania.

W zakresie kolejnych podstaw wznowienia Sąd drugiej instancji stwierdził, że możliwość wniesienia skargi powinna być oceniana na gruncie art. 403 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2009 r., w związku z treścią art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571). Ponadto, również i w tym zakresie skarga wniesiona została z przekroczeniem trzymiesięcznego terminu wskazanego w art. 407 § 1 k.p.c.

Odnosząc się do podstaw wznowienia postępowania, Sąd Okręgowy wskazał, że chodzi o wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów nieznanych uprzednio w toku sprawy, a nie inną ocenę ich znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Uniewinnienie skarżącego od zarzutu w sprawie karnej nie jest równoznaczne z brakiem naruszenia przez niego podstawowych obowiązków pracowniczych. Wyrok w sprawie karnej nie mógł być zatem okolicznością, która usprawiedliwiłaby niezachowanie terminu do wniesienia skargi. Podkreślono, że wyrok wydany w sprawie karnej z dnia 26 lutego 2007 r. zapadł po prawomocnym wyroku z dnia 13 września 2006 r. wydanym w sprawie pracowniczej i nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania. Wyrok w sprawie karnej nie dotyczył tego samego stosunku prawnego, co wyrok w sprawie pracowniczej.

Pełnomocnik strony pozwanej wniósł na powyższe postanowienie zażalenie, zarzucając mu sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż w niniejszej sprawie nie występują ustawowe przesłanki wznowienia postępowania określone w art. 401 pkt 2 k.p.c., art. 403 § 2 k.p.c. oraz w art. 403 § 3 k.p.c. oraz że uchybiono terminowi określonemu w art. 407 § 1 k.p.c., a także sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, iż brak jest istnienia tożsamości podmiotowej i przedmiotowej wyroków zapadłych w sprawach pracowniczej i karnej. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i uwzględnienie skargi poprzez ponowne rozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione, bowiem trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowych podstawach. Stosownie do art. 401 pkt 2 k.p.c. można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności, jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów była pozbawiona możliwości działania. Okoliczności, które według skarżącego uzasadniają tę podstawę, a mianowicie prowadzenie sprawy przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd w sposób niedbały i wadliwy, niezapewniający należytej ochrony praw reprezentowanej przez niego strony, nie stanowią podstawy wznowienia określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c., polegającej na tym, że "strona nie była należycie reprezentowana". Ta podstawa wznowienia zachodzi wówczas, gdy w sprawie nie działał organ osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, powołany do jej reprezentacji (art. 67 k.p.c.), albo występujący w sprawie reprezentant strony nie ma wymaganych przymiotów do występowania w tej roli (np. nie jest przedstawicielem ustawowym małoletniego - art. 98, 159 k.r.o.). Strona, za którą w procesie działa jako jej pełnomocnik adwokat ustanowiony przez sąd, nie jest nienależycie reprezentowana w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. (por. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2000 r., I PKN 277/00, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 15, z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03, OSNC 2004 nr 6, poz. 95)

Ze względu na okoliczności, które skarżący wskazał na uzasadnienie powołanej przez niego podstawy wznowienia, wymaga rozważenia, czy pomimo posłużenia się przez pozwanego pojęciem "nienależytej reprezentacji" w rzeczywistości podstawą tą nie jest pozbawienie go możliwości działania. Pogląd, że nienależyte wykonywanie swych obowiązków przez pełnomocnika z urzędu, może stanowić przewidzianą w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawę wznowienia, polegającą na pozbawieniu strony możliwości działania, wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 marca 1997 r., III CKN 10/96 (OSP 1997, nr 9, poz. 172). Skład Sądu Najwyższego rozpoznający zażalenie poglądu tego nie podziela, uznając za trafne stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03.

Pozbawienie strony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa jest - w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. - pojęciem szerokim, ale niewątpliwie nie obejmuje ono nieudolnego lub wadliwego - bez względu na przyczynę - prowadzenia sprawy przez samą stronę. Jego zakresem są objęte tylko okoliczności, które powodują pozbawienie strony możliwości działania w procesie niespowodowane przez samą stronę i niezależne od jej zachowania się, chociażby postępowanie strony stanowiło naruszenie przepisów prawa. Działanie pełnomocnika, na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa, jest równoznaczne z działaniem samego mocodawcy (art. 95 § 2 k.c.). Zasada ta dotyczy także pełnomocnika procesowego (art. 86 k.p.c.), a ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych (art. 117 § 1 k.p.c.) jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego (art. 118 k.p.c.). Tak więc nienależyte wykonywanie swych obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może także stanowić przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawy wznowienia, polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania. Pogląd taki wynika też z uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1980 r., III CZP 19/80 (OSNCP 1980, nr 11, poz. 205), według której nie uzasadnia wznowienia postępowania na podstawie art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazana przez wnoszącego skargę o wznowienie postępowania okoliczność, że kurator ustanowiony przez sąd rejonowy w sprawie o dział spadku na podstawie art. 99 k.r.o. nienależycie bronił jego interesów.

Trafnie również przyjęto w zaskarżonym postanowieniu, że skarżący – w odniesieniu do powyższej podstawy wznowienia - złożył skargę o wznowienie z przekroczeniem terminu przewidzianego w art. 407 § 1 k.p.c. Stosownie do niego skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji - od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. Ponieważ bieg terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania jest uzależniony od podstawy wznowienia, jej brak w zasadzie czyni niemożliwym ustalenie, jaka chwila jest miarodajna dla określenia początku biegu terminu do wniesienia skargi. Jednakże odniesienie wskazanego w art. 407 k.p.c. zdarzenia

(prawomocnego wyroku – art. 399 § 1 k.p.c.), określającego początek biegu terminu do wniesienia skargi do podstawy wznowienia powołanej przez wnoszącego skargę, daje możliwość takiego ustalenia. Za chwilę taką uznać należy chwilę dowiedzenia się o wyroku Sądu Okręgowego z dnia 13 września 2006 r., (prawomocnego z chwilą jego ogłoszenia). Skoro skarżący był obecny podczas ogłoszenia tego wyroku, to w dniu 13 września 2006 r. dowiedział się o podstawie wznowienia. Skarga o wznowienie postępowania oparta na podstawie wskazanej w art. 401 pkt 2 k.p.c. wniesiona została w dniu 2 lipca 2010 r., a więc z przekroczeniem ustawowego terminu.

Podstawę wznowienia wskazaną w art. 403 § 2 k.p.c. stanowi, zdaniem skarżącego, wykrycie wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 26 lutego 2007 r., którym powód został uniewinniony od zarzutu oszustwa (rozumiane jako wykrycie okoliczności faktycznych lub środków dowodowych) oraz ujawnienie okoliczności faktycznej - nieposiadania przez powoda w zakresie powierzonych mu obowiązków pracowniczych obowiązku sprzedaży odręcznej sprzedaży biletów pasażerom autobusu, w związku z wykonywaniem której następnie uznano, iż dopuścił się ciężkiego naruszenia obowiązków pracowniczych. Dla przyjęcia, że i w tym zakresie przekroczony został termin zakreślony przepisem art. 407 § 1 k.p.c. wystarczy stwierdzić, że postanowieniem z dnia 10 listopada 2009 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę powoda A. S. o wznowienie postępowania w sprawie z jego powództwa, zakończonej w drugiej instancji wyrokiem tego Sądu z dnia 13 września 2006 r. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 11 lutego 2010 r., w sprawie I PZ 20/09, oddalił zażalenie na powyższe postanowienie. Z przywołanych orzeczeń Sądu Okręgowego i Sądu Najwyższego wynika, że w skardze tej - ujętej w pismach z dnia 28 września 2009 r. oraz z dnia 9 i 30 października 2009 r. - powołano się na identyczną wykrytą okoliczność faktyczną – „ujawnienie, iż [powód] nie posiadał w zakresie powierzonych obowiązków pracowniczych sprzedaży odręcznej biletów pasażerom autobusu, w związku z dokonywaniem której uznano, iż dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych”. Wynika z tego, że powyższa okoliczność była znana skarżącemu już co najmniej w październiku 2009 r., stąd też wniesienie skargi, z powołaniem się na tę podstawę wznowienia, w dniu 2 lipca 2010 r., nastąpiło z przekroczeniem

trzymiesięcznego terminu. Jeśli natomiast chodzi o wyrok uniewinniający sądu karnego, skoro zapadł on w dniu 26 lutego 2007 r., to również wniesienie skargi o wznowienie postępowania opartej na takiej podstawie w dniu 2 lipca 2010 r. nastąpiło z uchybieniem terminu określonego w art. 407 § 1 k.p.c.

Podkreślić też należy, że w tej podstawie wznowienia chodzi o wykrycie okoliczności faktycznych lub dowodów nieznanych uprzednio w toku sprawy, a nie o inną ocenę (*ex post*) ich znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, zatem stanowisko Sądu drugiej instancji, z którego wynika, że tak uzasadniona podstawa wznowienia nie występuje, jest uprawnione.

Jeśli zaś chodzi o wykrycie prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, a więc o podstawę wskazaną w art. 402 § 3 k.p.c., to aktualne pozostaje stanowisko wyrażone w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., w sprawie I PZ 20/09, że w podstawie tej nie mieści się wyrok zapadły po prawomocnym wyroku objętym skargą o wznowienie postępowania. W art. 403 § 3 k.p.c. chodzi o wyrok, który uprawomocnił się przed wyrokiem objętym skargą. Taką wykładnię potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego (postanowienia: z dnia 26 czerwca 1997 r., I CKN 149/97, OSNC 1998 nr 1, poz. 9; z dnia 25 kwietnia 2008 r., I PZ 3/08, OSNP 2009 nr 15-16, poz. 205; z dnia 15 grudnia 2009 r., II PZ 24/09, niepublikowany).

Poza tym nie zachodzi też tożsamość stosunku prawnego w sprawie pracowniczej - IV. 1. Pa .../06 (sygn. akt Sądu pierwszej instancji – VII P .../05) oraz w sprawie karnej – XI K .../06. O tożsamości stosunku prawnego można mówić w sytuacji, gdy wyrok jest tożsamy zarówno od strony przedmiotowej, jak i podmiotowej, czyli dotyczy tych samych osób oraz tych samych praw i obowiązków pomiędzy tymi osobami (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 14 marca 2003 r., II UZ 1/00, LEX nr 464485, z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 29/10 - niepublikowane). Zgodnie z treścią art. 403 § 2 k.p.c. (obecnie art. 403 § 2 *in principio* k.p.c.), można żądać wznowienia postępowania w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, jednakże nie jakiegokolwiek, ale jedynie takiego, który dotyczący tego samego stosunku prawnego. Stąd też *prima facie* wskazywana w ten sposób podstawa wznowienia postępowania nie występuje.

Prawidłowo też Sąd Okręgowy przyjął, że z powodu przyczyny wskazanej w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. postępowanie wznowić można jedynie wtedy, gdy czyn polegający na podrobieniu lub przerobieniu dokumentu ustalony został prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzone z innych przyczyn niż brak dowodów.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej rozstrzygnięto po myśli § 19 i § 12 ust. 1 pkt 1w związku z § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).